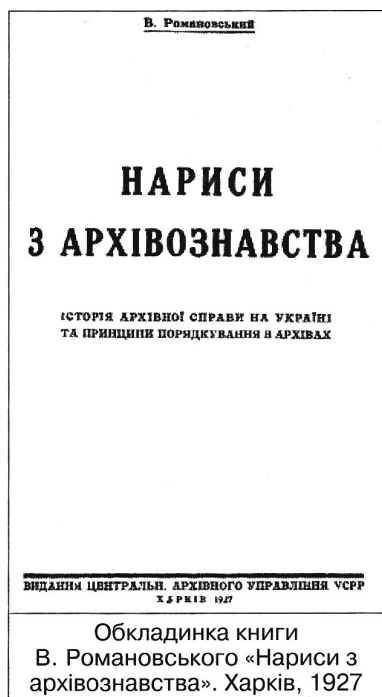

АРХІВНІ КОМІСІЇ — наукові губернські установи, що займалися архівною справою. На теренах України розпочинають свою історію від дня затвердження російським царем Олександром III положення «Об основании губернских исторических архивов и научных архивных комиссий» (13 квітня 1884). Осн. напрями діяльності комісій: архівний (створення істор. архівів «для зосередження і довічного зберігання архівних справ та документів, які не використовуються в поточному справочництві і мають історичну цінність»), археографічний (виявлення, упорядкування, описування й публікація документів) та археологічний («пошук, опис і пояснення усяких інших пам'яток старовини», тобто проведення розкопок, дослідження старожитностей). А. к. стали провід. регіонал. наук. центрами, у функції яких входило також збирання фольклорно-етногр. матеріалів, упорядкування бібліогр. показників, піклування про стан пам'яток історії та культури; на їх базі створювалися істор.-краєзнавчі музеї, профільні б-ки. Із 44-х А. к., створ. на теренах Рос. імперії, 4 засн. в Україні. Першою на укр. землях засн. Таврій. губерн. вчену архівну комісію (1887–1931, в Сімферополі; засн. О. Стевен). 2 березня 1923 її перетворено на Таврій. товариство історії, археології та етнографії (діяло до 15 січня 1931). Пізніше розпочали діяльність Черніг. (1896–1920, засн. [О. Лазаревський](#)), Катериносл. (1903–19, засн. [А. Синявський](#)) та Полтав.

(1903–18, засн. [І. Павловський](#)) комісії. Кожна мала свій друк. орган: Таврій. — «Известия Таврической ученой архивной комиссии», перейм. відповідно до зміни назви комісії в «Известия ТОИАиЭ», у 61-му т. «Известий» (у 1927–31 вийшло 4 т. «Известий» товариства зі збереженням поточ. нумерації) опубл. понад 1200 документів з різних напрямів дослідж.; Черніг. — «Труды Черниговской губернской архивной комиссии» (протягом 1898–1918 побачили світ 12 вип.); Катериносл. — «Летопись Екатеринославской ученой архивной комиссии» (1904–15 — 10 вип.); Полтав. — «Труды Полтавской ученой архивной комиссии» (1905–17 — 15 вип.). У них друкувалися протоколи (або витяги з них) засідань комісії, звіти, наук. розвідки, архівні документи — цінне джерело вивчення архів. справи, археографії, історіографії, джерелознавства та краєзнавства України. Серед важл. завдань А. к. — експертиза цінності документів, що містилися у відомчих архівах чинних установ (зокрема документів, переданих правонаступникам ліквідованих установ). А. к. зібрали вагомі колекції цінних істор. документів, зокрема в архіві Черніг. губ. архів. комісії налічувалося понад 20 тис. справ, Таврій. — понад 10 тис. А. к. об'єднували широке коло науковців (Черніг. комісія 1915 — понад 150 чл., Таврій. товариство 1923 — 191 чл.), виховали плеяду визнач. діячів нац. істор. науки, архівістів ([В. Біднов](#), [Д. Дорошенко](#), [П. Дорошенко](#), [М. Ернст](#), [А. Маркевич](#), [В. Міяковський](#), [В. Модзалевський](#), [Я. Новицький](#), [Л. Падалка](#), [В. Пічет](#), [Н. Полонська-Василенко](#), [О. Рачинський](#), [Д. Яворницький](#) та ін.). А. к. мали виняткове значення для збереження докум. джерел історії України, дослідж. та популяризації документів, чим зробили вагомий внесок у розвиток архів. справи і вітчизн. істор. науки.

Рекомендована література

1. Філоненко В. Наукова діяльність Таврійської наукової архівної комісії і Таврійського товариства історії, археології та етнографії (1887–1929) // Архіви України. 1967. № 1;
2. Коваленко О. Б. Чернігівська архівна комісія: До 80-річчя з дня заснування // УІЖ. 1976. № 2;
3. Журба О. І., Абросимова С. В. Археографічна діяльність Катеринославської ученої архівної комісії // Укр. археогр. щорічник. К., 1992;
4. Вісті Таврійської вченої архівної комісії і Таврійського товариства історії, археології та етнографії (1887–1931): Бібліогр. показч. К., 1994;
5. Потехін Д. В. Таврійська губернська вчена архівна комісія // Едиційна археографія в Україні у 19–20 ст.

Бібліографічний опис:

Архівні комісії / В. П. Ляхоцький // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-44825>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).